

УДК 902 (477.83-25) (069.5) "18"

СВЯТОСЛАВ ТЕРСЬКИЙ

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА КОЛЕКЦІОНУВАННЯ СТАРОЖИТНОСТЕЙ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ГАЛИЧИНІ У ХІХ СТ.

У статті аналізується процес накопичення археологічних знань та колекцій пам'яток Галицько-Волинської держави у Галичині. Показано роль українських та польських вчених, громадських інституцій у дослідженні пам'яток княжої доби. Проаналізовано археологічні складові колекції тогочасних музеїв Львова.

Ключові слова: археологічна наука, пам'ятки княжої доби, колекції.

Ретельне вивчення здобутків попереднього покоління дослідників є запорукою успіху новітніх робіт археологів. Становлення української археології в Галичині відбувалося в умовах поліетнічного суспільства у політичному середовищі, яке постійно змінювалося. Тому під час аналізу наукової та колекціонерської діяльності важливим є врахування суспільних, політичних та інших чинників.

ХІХ століття – час повної відсутності у багатьох східноєвропейських народів будь-яких ознак культурної автономії та колишнього державного існування став одночасно і періодом становлення національних інститутів, зокрема, національних археологічних шкіл.

Інтерес до історії княжої доби, який зберігався в українському суспільстві впродовж усього бездержавного періоду, сприяв зосередженню зусиль українських археологів Галичини над вивченням пам'яток останнього періоду державності на цих землях. Вивчення та популяризація здобутків періоду української державності сприяла гуртуванню національної громади.

Становлення галицької археологічної школи в загальноукраїнському контексті досліджував П. Курінний (1970). Йому, зокрема, належить зауваження, що “вже в перших роках ХІХ ст. визначились напрями дослідження староукраїнської слов'янської культури великої держави Володимира-Ярослава домонгольського періоду (Київ та Львів)”. Далі автор зазначив, що першим історіографом археологічних досліджень Галичини слід вважати Б. Януша¹.

Питання становлення історичної школи в Галичині загалом вивчалися цілим гроном істориків останнього десятиліття. Зокрема, загальні питання історії формування галицької історичної школи досліджували представники івано-франківської школи В. Грабовецького, зокрема, Б. Гаврилів та С. Борчук². Історія археології та музейництво Галичини сучасними

українськими істориками розглядалися, спорадично і безсистемно: М. Бандрівський³, В. Петегирич і Д. Павлів⁴, О. Киричук, Н. Булик⁵ описували про археологічну діяльність окремих осіб та інституцій у Львові, А. Крутоус⁶ оглядово писала про історію львівських музеїв. Грунтовні огляди історії археологічного вивчення княжих міст Галича та Звенигорода зроблені відповідно Я. Пастернаком (1944 р.) та В. Шолом'янцеvim-Терським (1981 р.)⁷.

Історія археології, у згаданих працях охоплена частково, або ж взагалі випущена з уваги. Винятком є серія оглядових робіт автора із зазначеної проблеми⁸. Під час написання цієї статті, автором використані неопубліковані матеріали (акти, інвентарні книги) з архівів львівських та волинських музеїв.

Археологія та музейництво зароджувалися одночасно і були тісно пов'язані між собою, тому спільний розгляд цих проблем в одній статті є закономірним. Поширення в Галичині передової культури європейського зразка викликала епоха Просвітництва. Зростання чисельності інтелігенції українського походження, зумовлене австрійською політикою, призвело до зростання зацікавленням власною історією. Сприяла цьому також поява в середині ХІХ ст. узагальнюючих історичних праць з історії України, Росії, Польщі та пробудження національного життя українців Наддніпрянщини.

Одним з першочергових питань археологічного характеру, яке постало перед тогочасними істориками, було питання локалізації княжих столиць Галичини. Зокрема, у суперечках щодо місцезнаходження Галича, Звенигорода брали участь українські, російські та польські історики (Д. Зубрицький, А. Петрушевич⁹, М. Карамзін (1828 р.), М. Погодін (1844 р.), М. Балінський та Т. Липинський (1845))¹⁰.

Інтерес до старожитностей княжої доби домінував у історичних дослідженнях творців знаменитої Русалки Дністрової. Низку досліджень І. Вагилевича присвячено пам'яткам середньовічної історії і культури Прикарпаття. У 1839 р. він написав невелику за обсягом розвідку "Місто Галич"¹¹. З'ясовуючи питання про час заснування столиці Галицько-Волинського князівства, І. Вагилевич на підставі літописної згадки датував його першою половиною ХІІ ст. Заслужують на увагу його оригінальні міркування про походження назви міста. Виводив він її від гори Галич, точніше Галичиної Могили, де за народними переказами, і похований князь Галич, що нібито був засновником міста. Зроблені автором спроби визначити територію Галича, а також решток архітектурних пам'яток старовинного міста, поклали початок археологічного вивчення міста.

До цієї групи праць відносяться й розвідки І. Вагилевича про пам'ятки будівництва княжої доби на південних схилах Українських Карпат – поблизу сіл Бубнища і Розгірча. Автор відносив їх виникнення до часів Київської держави. Описи вченого, що зроблені майже півтора століття тому, мають істотну вагу, оскільки і сьогодні всі загадки цих визначних груп унікальних архітектурних споруд остаточно не розв'язані.

У 1838 р. в “Часописі Чеського музею” І. Вагилевич опублікував найповнішу з усіх досі відомих наукових праць про печери біля села Розгірче на Стрийщині¹². Під час свого дворазового перебування на Прикарпатті (1836 і 1861 рр.) він описав печери у селах Дорі (тепер у межах Яремчі), Підпечерах, Томашівцях, замки і оборонні укріплення у Галичі, Писаний Камінь в Ясеневі¹³, фортифікаційні споруди і печери біля Бубнища (тепер Долинського району на Івано-Франківщині). Всі вони увійшли у дослідження під назвою “Бовди в Поляниці”. Згадані праці вчений хотів об’єднати в одну велику монографію “Пам’ятки слов’янського будівництва”. Уже сам перелік пам’яток, що повинні були увійти у дослідження, становить значний науковий інтерес. У праці “Розгорецькі печери” І. Вагилевич багато уваги приділив решткам давніх написів, факсиміле яких він подав у своєму дослідженні. Використовуючи натяки деяких середньовічних авторів про наявність письма у давніх слов’ян, молодий дослідник вдався до недостатньо обгрунтованого і науково не перевіреного припущення, буцімто відкриті ним написи в печерах у Розгірчі є старослов’янськими письменами. З деякими застереженнями сприйняли їх М. Погодін і П. Шафарик, що доводять матеріали кореспонденції І. Вагилевича¹⁴, а заперечили М. Шашкевич, Я. Головацький та А. Бельовський. Після тривалих сумнівів І. Вагилевич визнав, що його погляди на пам’ятки давньослов’янських написів у Розгірчі були необгрунтованими¹⁵.

У коло наукових досліджень І. Вагилевича потрапляли й окремі речові знахідки. З листа до М. Погодіна від 30 січня 1838 р. дізнаємося про знайдений у Скиті Манявському між звалищами вежі монастиря гранітний камінь з написом, який, на думку І. Вагилевича, “приналежить до пам’ятника граничного з доби княжеской”¹⁶. Наступного року в періодиці з’явилася інформація про давньоруську (за визначенням І. Вагилевича) медаль, виорану в с. Саджаві поблизу Богородчан (тепер Івано-Франківської області). У листі до П. Шафарика він датував медаль кінцем XII ст., висловивши при цьому припущення, що вона могла бути привезеною з Києва в часи правління Романа Мстиславовича¹⁷. Незважаючи на низку неточностей, загальна спрямованість названих вище досліджень І. Вагилевича з історії і культури Прикарпаття в княжі часи як щодо змісту, так і стосовно методології йшли фактично на рівні тодішньої європейської науки, а зібраний матеріал і сьогодні становить значну цінність.

Вагомим поштовхом до організації систематичних археологічних досліджень та формування колекцій старожитностей було віднайдення у 1848 р. Збруцького ідола, відомого як Світовид. Проте археологічні розкопки кінця 1860-1870-х років у Галичині не мали планового характеру й деякі з них передбачали лише колекційний збір старовинних речей.

Піонером української археології, за влучним визначенням Я. Пастернака, в Галичині був професор Львівського університету І. Шараневич, який тісно співпрацював з іншим початківцем української

археології в Києві, – В. Антоновичем. Конкретна нагода для його перших археологічних розкопок випала в 1866 р. під час будівництва залізничної колії Відень-Львів-Чернівці, що проходила поблизу Замкової гори у Львові. Під час розкопок А. Петрушевич сподівався знайти підтвердження своїй версії про первісне розташування Львова в районі Підзамча.

Експонування археологічних старожитностей започаткував Народний дім, де виставлялися, зокрема, знахідки А. Петрушевича на Підзамчі у Львові. Наукова дискусія щодо зібраних у музеях Львова фрагментарних знахідок виявила потребу цілісної програми досліджень археологічних пам'яток давньої епохи. Виступаючи в 1870 р. на з'їзді педагогів у Коломиї, І. Шараневич звернув увагу на значення могил, курганів, городищ, руїн замків, цвинтарів, монастирів, викопних знахідок і нумізматичних пам'яток для вивчення історії¹⁸. Він був активним діячем створеного 31 грудня 1875 р. “Towarzystwa archeologicznego we Lwowie”. Серед перших заходів цього закладу були археологічні розкопки Високого замку¹⁹. Однак невдовзі, коли в керівництві Товариства зміцніли пропольські сили, І. Шараневич сконцентрував свої зусилля на розбудові археологічного відділу Ставропігійського інституту, який зробив помітний вклад в розвиток вітчизняної археології²⁰.

Археологічні розкопки в Галичі І. Шараневичу вдалося організувати лише у 1882 р., коли після тривалої переписки з Крайовим відділом та комісіями охорони пам'яток старовини йому були видані кошти для дослідження Стародавнього Галича. Вже на початку археологічних робіт 19 квітня 1882 р. на пагорбі “Карповий гай” знайдено фундаменти мурованої церкви Спаса, яку І. Шараневич відніс до часів правління галицького князя Володимира Ростиславовича²¹. Згідно з розробленим планом розкопки в околицях Галича проводилися 4 роки. Дослідженню в Галичі підлягали, найперше фундаменти давніх церков, які ще в 1871 р. було виявлено місцевим священиком Л. Лаврецьким. Польський граф В. Дзедушицький, який був тоді головним консерватором (охоронцем) пам'яток Галичини, загалом підтримував діяльність І. Шараневича, але почав залучати до розкопок і краківського археолога Т. Земінцького. Крім того, він почав ставити вимогу передачі в його розпорядження знайдених археологічних пам'яток, за які українські вчені побоювалися, що ці предмети можуть піти у польські або німецькі музеї. Українська громадськість Галичини справедливо вимагала, щоб пам'ятки були передані на збереження в музей старовини при Народному домі у Львові.

Розкопки у Галичі викликали велике зацікавлення широких кіл громадськості. Прагнучи ознайомити всіх бажаючих із результатами своїх досліджень, І. Шараневич у вересні 1885 р. організував виставку археологічних знахідок у залі Політехнічної школи у Львові з нагоди проведення у вересні 1885 р. археологічного з'їзду, на якому І. Шараневич оприлюднив результати досліджень²². Усього на археологічній виставці у

залах політехнічної школи виставлено 12 предметів, які знайдено під час розкопок фундаменту церкви св. Спаса, про яку згадується у 1152 р. в другій частині “Повісті временних літ” за Іпатіївським списком і 34 пам’ятки княжих часів, які виявлені І. Шараневичем на полях сіл Залуква і Крилос.

Зважаючи на численні прохання галичан, дослідник повторив свою виставку в наступному році в стінах Ставропігійського інституту. У 1888 р. І. Шараневич організував нову виставку археологічних знахідок у Ставропігійському інституті, присвячену 900-річчю хрещення Русі²³. Велику групу археологічних експонатів прислали на виставку дослідники пам’яток Стародавнього Галича О. Чоловський та Л. Лаврецький.

Слід зазначити, що пам’ятки історії княжої доби цікавили передову інтелігенцію краю незалежно від віросповідання. Уже згаданий граф В. Дзедушицький, звернувся з листом до “Світлої Ради” руського Народного Дому від 25 липня 1883 р., підкресливши, що внаслідок з’їзду археологічної комісії 23-24 липня 1883 р. ухвалено: 1) реставрувати історичні пам’ятки міста Галича, а передусім – приходської церкви; 2) закласти при ній музей пам’яток минувшини, першим куратором якого мав би стати член центральної комісії для пам’яток історії і мистецтва у Відні професор Львівського університету д-р Ісидор Шараневич; 3) бажанням археологічної комісії є передача у власність краю ґрунтів, на яких у 1882 р. відкопано фундаменти старовинних базилік міста Галича, що є власністю руського Народного Дому. Це б дало змогу проводити подальші розкопки дієвіше, системно, за конкретним планом під керівництвом д-ра І. Шараневича.

В. Дзедушицький запитував: “а) схочеть-ли Светлый советь набыти на власность руского Народного Дому ґрунта, на которыхь фундаменти откопани находятся, отступити на власность края и подь которыми условиями тое сделати схотель бы; б) схочеть ли Светлый советь руского Народного Дома тыи археологические предметы старокняжего города Галича, который уже в Народномъ Доме сложены суть передати... в музеймъ при русской прихотской церкви в Галичи”²⁴.

Від управляючої Ради інституту – Народного Дому 2(14) вересня 1883 р. прийшла відповідь на цей лист. Рада із задоволенням сприйняла інформацію про проведення важливих для історії рідного краю розкопок руїн стародавнього Галича і не збирається ставити перешкод здійсненню цих намірів.

VII загальні збори членів “Народного Дому”, що відбулись 26 вересня (8 жовтня) 1884 р., вирішили: “... отступити безплатно набытыи на власность “Народного Дома” въ окрестностяхъ Галича ґрунта, на которыхь находятся откопаныи фундаменти старокняжеского города Галича - Краевому выделу, однако подь условиемъ, щобы Галицкій Музей безъ согласія “Народного Дома” не могъ въ ніякій другій городъ перенесен быти”.

Серед наукових зацікавлень І. Шараневича була й друга княжа столиця Галичини – Звенигород, який він кілька разів відвідував, зокрема влітку

1885 р. та у 1890 р. разом з В. Антоновичем провів археологічне обстеження навколишньої місцевості та розвідувальні розкопки. Тоді на околиці села відкопаний людський скелет, кам'яна плита із написом і ще один камінь із незрозумілими знаками. В ур. Чернев було знайдено камінь, щодо якого висувалося припущення, що він був пам'ятником якомусь воїнові²⁵. Зібрані також плитки від долівки князівського храму на дитинці²⁶.

Усього за результатами археологічних досліджень І. Шараневич опублікував близько 20 статей, охоплюючи кілька окремих видань каталогів археологічно-бібліографічних виставок, де переважали експонати з стародавнього Галича і пам'ятки матеріальної культури з Прикарпаття²⁷.

Багато зробив для дослідження та популяризації пам'яток княжої доби Василь Ільницький (1823-1895), викладач у Станіславській і Тернопільській гімназіях, а потім директор Львівської академічної української гімназії, голова комісії з підготовки шкільних підручників у крайовій шкільній раді. Він, зокрема, першим пов'язав літописні події з топографічними даними Звенигорода під Львовом та склав план укріплень²⁸.

Популярною пам'яткою для львівських та краківських любителів старовини було городище літописного Пліснеська. Починаючи з перших десятиліть ХІХ ст., там періодично проводилися аматорські розкопки²⁹. Матеріали розкопок Пліснеська нагромаджував музей Любомирських. У інвентарі Львівського історичного музею 1941 р. зафіксовано три малі горщики (ЛІМ-1528, 1541) та фрагмент кераміки (ЛІМ-1978, ст. № 235 (1406)) “з кургану Василя Толочка”. Завдяки надісланому свого часу письмового звіту до Археологічного музею у Кракові сьогодні відомо про повний інвентар розкопаних тоді поховань, який охоплював, зокрема, найдавнішу шаблю (за повідомленням співробітника музею Радослава Лівиха). Матеріалам з досліджень Т. Земінського повезло більше: вони майже повністю збереглися у фондах цього музею. Одночасно із Т. Земінським пам'ятки княжої доби у Подністров'ї досліджували краківські археологи В. Пшибиславський та Г. Осовський. Перший зняв план, дослідив оборонні споруди та культурні напластування городища у с. Городниця на р. Дністер.

На рубежі ХІХ-ХХ ст. українська археологія у Львові розвивалася під впливом двох велетнів національного відродження: митрополита А. Шептицького та професора М. Грушевського. Археологічно-мистецькі зацікавлення митрополита Андрея Шептицького, за свідченням Петра Курінного, з'являються у 1886 р. під впливом відвідання ним Церковно-Археологічного музею при Київській Духовній Академії і розмови з професором М. Петровим. У 1894 р. створено прообраз Національного музею – Церковно-Археологічний музей при митрополичій канцелярії, який від моменту створення уже містив 75 церковно-археологічних пам'яток³⁰.

Детальним аналізом письмових та археологічних джерел вирізнялася стаття М. Грушевського “Звенигород галицький”, опублікована у “Записках

Наукового товариства імені Шевченка”³¹. Велику увагу дослідник приділив бронзовим та кам’яним хрестикам, енкалпіонам та іншим знахідкам із музейних та приватних колекцій, які характеризували Звенигород під Львовом як літописну княжу столицю. Стаття М. Грушевського стала аргументованою відповіддю польським історикам, які за всяку ціну тенденційно прагнули довести, що згаданий у літописі Звенигород не може знаходитись під Львовом, а лише у Звенигороді на Дністрі³².

З переїздом М. Грушевського до Львова значно позвавилась археологічна діяльність Наукового товариства імені Т. Шевченка, яка дала поштовх до створення археологічно-етнографічного музею. У комплектуванні музейних збірок активну участь взяли передові представники інтелігенції Львова. У публічному зверненні “В справі Музея старинностей при Науковому Товаристві імені Шевченка” І. Франко та В. Гнатюк повідомили громадськість краю, що при НТШ засновано музей старожитностей, зберігатимуться: 1) предмети доісторичної та історичної старовини; 2) пам’ятки церковного і світського мистецтва; 3) пам’ятки письменництва та етнографічного характеру. “Наш край багатий історичними та археологічними пам’ятками тисячолітнього життя, – писали вони, – як мало котрий інший... Всіх наших читачів, усіх прихильників нашого розвою просимо уклінно збирати такі пам’ятки і посилати їх до НТШ”³³.

Таким чином, у ХІХ ст. були закладені основи археологічних знань про пам’ятки Галицько-Волинської держави, зібрано речові колекції, що поклали початок планомірним роботам наступного покоління археологів.

SVJATOSLAV TERS'KYJ

THE INVESTIGATION AND COLLECTION OF THE RELICS FROM THE PERIOD OF HALYCH-VOLHYNIAN STATE IN XIX CENTURY

In this article the development of archaeological view on Halych-Volhynian state and forming of collections of medieval relics in Halychyna is analyzed. The role of Ukrainian and Polish scientist and civil institutions in the process of investigation of relics of Middle Ages is shown. Archeological parts of the collections of archeological museums of that time in Lviv are analyzed.

Key words: archaeological science, medieval relics, collections.

¹ Курінний П. Історія археологічних знань про Україну. Мюнхен, 1970. Серія „Скрипти”. Ч. 37. С. 8, 133.

² Борчук С. М. Археологічні дослідження професора І. Шараневича // Придніпровський науковий вісник. 1998. № 153. С. 26-34; Гаврилів Б. М. Розвиток українського історичного краєзнавства на Прикарпатті у ХІХ-ХХ ст. Дисертація на здобуття наукового ступеня к.і.н. Івано-Франківськ, 1996. 218 с.

³ Бандрівський М. Сварожі лики. Львів, 1992. 104 с.

⁴ Петегурич В., Павлів Д. Археологія у дослідженнях членів НТШ // ЗНТШ. Львів, 1991. Т. 222. С. 412-426; Петегурич В. Доля археологічних колекцій НТШ //

Бібліотека Наукового Товариства ім. Т. Шевченка: книги і люди. Львів, 1996. С. 59-67.

⁵ *Киричук О.* Археологічні дослідження Ставропігійського інституту // АДІУ. Львів, 2001. Вип. 5. С. 214-222; *Киричук О.* Ставропігійський інститут у збереженні і вивченні пам'яток матеріальної культури // Народознавчі зошити. 1999. Зошит 6 (30). Листопад-грудень. С. 880-884; *Білас Н. М.* Археологічна наука у Львівському університеті (друга половина XIX - 30-і роки XX ст.). Автореф. дис... канд. іст. наук. Київ, 2004. 16 с.; *Булик Н.* До питання про формування археологічної науки в Галичині у XIX ст. // МДАПВ. Львів, 2005. Вип. 9. С. 372-385.

⁶ *Крутоус А.* Львівські музеї і Олександр Чоловський // НЗ ЛІМ. Львів, 1997. Вип. 6. С. 3-13; *Крутоус А.* До питання формування окремих музейних збірок України та Львова у XIX - першій половині XX ст. // НЗ ЛІМ. Львів, 1998. Вип. 7. С. 3-13; *Крутоус А.* Сторінки з минулого (1939—1990) Львівського історичного музею // НЗ ЛІМ. Львів, 2000. Вип. 9. С. 3-23; *Кушнір В.* Збірка Львівського музею Наукового товариства ім. Т. Шевченка у 1920-1939 рр.: структура і розвиток // Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник. Вип. 3. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. Луцьк-Колодяжне, 18-19 травня 2004 р. Луцьк, 2004. С. 198-201.

⁷ *Пастернак Я.* Старий Галич: Археологічно-історичні дослідження у 1850-1943 рр. Івано-Франківськ, 1998. 347 с.; *Шеломенцев-Терський В. С.* Древнерусский Звенигород Галицкий. Автореф. дис... канд. іст. наук. Киев, 1981.- 18 с.

⁸ *Терський С. В.* Археологічні матеріали княжої доби з території Бойківщини у фондах Львівського історичного музею // Бойківщина. Історія та сучасність. Матеріали Міжнародного історико-народознавчого семінару „Населення Бойківщини у контексті загальнокарпатського етнокультурного розвитку”, Самбір, 14-16 вересня 1995 р. Львів-Самбір, 1995. С. 93-95; *Терський С. В.* Археологічні матеріали з Белза у фондах Львівського історичного музею з надходжень до 1940 року. Спроба каталогу // Белз та Белзька земля. Науковий збірник. Вип. 1. Белз, 2004. С. 24-27; *Терський С. В.* З історії формування археологічної збірки Львівського історичного музею // Р. Ф. Кайндль. Вікно в європейську науку. Матеріали II Міжнародного наукового семінару „Кайндлівські читання”. Чернівці, 28-29 травня 2005. Чернівці, 2005. С. 157-162; *Терський С. В.* З історії колекціонування археологічних пам'яток львівськими науковими та музейними осередками у XIX – 1-ій пол. XX ст. (за архівними матеріалами та колекціями Львівського історичного музею) // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали Третьої наукової краєзнавчої конференції (19 листопада 2004 р.). Львів, 2005. С. 43-54.

⁹ *Зубрицький Д.* История Древняго Галичско-Русского княжества. Львов, 1852. Ч. II; *Szaraniewicz I.* Trzy opisy historyczne Halicza. Lwow, 1883. S. 2-11.

¹⁰ *Кармазин Н. М.* История государства Российского: В 12 тт. Санкт-Петербург, 1852. Т. 1; *Погодин М. П.* Исследования, заметки и лекции. Москва, 1850. Т. IV. С. 169; *Balinski M., Lipinski T.* Starożytna Polska pod względem historycznym. Warszawa, 1845.

¹¹ *Дем'ян Г.* Иван Вагилевич – историк і народознавець. К.: Наукова думка, 1993. С. 46.

¹² *Wahilewic I. D.* Rozhorecke geckune. // Casopis Ceskeho museum. Praga, 1838. S. 197-219.

¹³ „Русалка Дністрова”. Документи і матеріали. Київ, 1989. С. 192.

¹⁴ *Вагилевич І.* Лист до П. Й. Шафарика // Korespondence Pavla Josefa Safarika. Praha, 1928. С. 2. S. 933.

- ¹⁵ Там само. С. 936.
- ¹⁶ *Купчинський О.* Біля джерел творчості „Руської трійці” // Жовтень. 1986. № 10. С. 89.
- ¹⁷ *Вагилевич І.* Лист... С. 945.
- ¹⁸ *Szaraniewicz I.* O źródłach służących do głębszego poznania dziejow kraju ojczystego. Rzecz czytana na posiedzeniu oddziału Lwowskiego Towarzystwa pedagogicznego dnia 15.IV.1870. Lwow, 1870. 17 s.
- ¹⁹ *Курінний П.* Історія археологічних... С. 33.
- ²⁰ *Орлевич І.* Ставропігійський інститут у Львові (кінець XVIII — 60-ті рр. XIX ст.). Львів, 2000. С. 95-97.
- ²¹ *Пастернак Я.* Старий Галич... С. 27.
- ²² *Шараневич І.* Указанія в писаних источниках а особливо в документах й актах до археологических исследований. Річ на археологическом създі по причине виставки предметов с Галича. Ч. 1, Галич; Ч. 2, Львов. Львов, 1886. 35 с.
- ²³ Воззваніе Львовского Ставропігійского Института, приглашающего кь участию въ библиографическо-археологической вѣставці. Львов, 14 (26). IV. 1888. [Відбиток]. 3 с.
- ²⁴ Вестник „Народного дома”. 1884. № 14.
- ²⁵ *Ваєрикъ В. Р. И. И.* Шараневичъ. Львів, 1929. С. 116.
- ²⁶ Див.: *Пастернак Я.* Старий Галич: Археологічно-історичні досліді у 1850-1943 рр. С. 182; *Szaraniewicz I.* O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1884 i 1885. Львів, 1886. С. 75-76.
- ²⁷ Наприклад: *Шараневич І.* Известие о результатах исследовальских раскопок в рубежах древне-княжеского города Галича предпринятых в гг. 1886-1887. Львів, 1888. С. 2-8; *Шараневич І.* Памятники галицко-русской старины в изображениях. Львів, 1886; Ejusd. Katalog archeologiczno-bibliograficznej wystawy Instytutu Stauropigianskiego we Lwowe. Lwow, 1888.
- ²⁸ *Ільницький В.* Стародавній Звенигород. Львів, 1861. С. 35.
- ²⁹ *Кучера М. П.* Древній Пліснеськ // АП УРСР. Київ, 1962. Т. 12. С. 3-6.
- ³⁰ *Курінний П.* Історія археологічних... С. 79.
- ³¹ *Грушевський М. С.* Звенигород Галицький // ЗНТШ. 1899. Т. 31- 32. С. 1-28.
- ³² *Lam J.* Dzwinoograd i Rozne pole. Lwow, 1866.
- ³³ *Франко І., Гнатюк В.* Два поклики // Літературно-науковий вісник. Львів, 1902. Т. 17. С. 77.

Стаття надійшла до редколегії 11.10.2005

Прийнята до друку 16.10.2005